

Abant Sosyal Bilimler Dergisi

Journal of Abant Social Sciences

2022, 22(1): 343 – 350, doi: 10.11616/asbi.1033102

Türkiye ve AB Ülkelerinde Sosyal Koruma Yardımlarının Yoksulluk Üzerine Etkisi: Bir Panel Veri Analizi

The Effect of Social Protection Benefits on Poverty in Turkey and EU Countries: A Panel Data Analysis

Eyüp Akbulut¹ , Mehmet Emin Altundemir² , Murat Güven³

Geliş Tarihi (Received): 06.12.2021

Kabul Tarihi (Accepted): 24.03.2022

Yayın Tarihi (Published): 31.03.2022

Öz: Çalışmanın amacı, Türkiye ve Avrupa Birliği (AB) ülkelerinin sosyal koruma yardımlarının yoksulluk üzerindeki etkisini incelemektir. Bu bağlamda, 2007 ve 2018 yılları arası 27 AB ülkesi ve Türkiye'ye ait sosyal koruma yardımları olan aile, sağlık, emeklilik ve işsizlik yardımlarının bu ülkelerdeki medyan gelirin %50'si ve %70'i dikkate alınarak hesaplanan yoksulluk oranlarına etkisi Driscoll-Kraay tahmincisi kullanılarak analiz edilmektedir. Analiz sonucunda, sosyal koruma yardımlarından aile ve sağlık yardımlarının %50 ve %70 medyan düzeylerindeki yoksulluk oranları üzerinde negatif ve istatistiksel olarak anlamlı etkisi bulunmaktadır. Bununla birlikte, emeklilik (yaşlılık, dul/yetim ve engelli) yardımlarının yoksulluk oranı medyan %50 ve %70 üzerinde pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin olduğunu göstermektedir. Son olarak, işsizlik yardımlarının yoksulluk oranı medyan %50 üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi olmazken, medyan %70 üzerinde yoksulluğu artırıcı etkisi bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Harcamalar, Yoksulluk, Panel Veri, AB.

&

Abstract: The aim of the study is to examine the effect of social protection benefits on poverty in Turkey and EU countries. In this context, the effect of family, health, retirement, and unemployment benefits in 27 EU countries and Turkey on the poverty rates of median 50% and 70% in these countries between the years of 2007 and 2018 was investigated using the Driscoll-Kraay estimator. We find that family and health benefits have a negative and statistically significant effect on poverty rates at both 50% and 70% of the median income. However, retirement (old age, widow/orphan, and disabled) benefits have a positive and statistically significant effect on the poverty rate of median 50% and 70%. We also find that unemployment benefits have no statistically significant effect on the median 50% poverty rate while they have a positive and statistically significant effect over the median 70%.

Keywords: Social Spending, Poverty, Panel Data, EU.

Atıf/Cite as: Akbulut, E., Altundemir, M. E., Güven, M. (2022). Türkiye ve AB ülkelerinde sosyal koruma yardımlarının yoksulluk üzerine etkisi: bir panel veri analizi. *Abant Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(1), 343-350. doi: <https://doi.org/10.11616/asbi.1033102>

İntihal-Plagiarism/Etik-Ethic: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği, araştırma ve yayın etiğine uyulduğu teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and it has been confirmed that it is plagiarism-free and complies with research and publication ethics. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/asbi/policy>

Copyright © Published by Bolu Abant İzzet Baysal University, Since 2000 – Bolu

¹ Arş. Gör., Dr., Eyüp Akbulut, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, eyupakbulut@ibu.edu.tr (Sorumlu yazar).

² Prof. Dr., Mehmet Emin Altundemir, Sakarya Üniversitesi, altundemir@sakarya.edu.tr.

³ Dr. Öğr. Üyesi, Murat Güven, Sakarya Üniversitesi, muratguven@sakarya.edu.tr.

1. Giriş

Toplumların refah düzeyleri geliştikçe kamu hizmetleri içerisinde sosyal harcamalara olan talep artmaktadır. Özellikle, sağlık hizmetlerinden yüksek kalite beklentisi sağlık harcamalarının bütçe içerisindeki payını artırmaktadır. Bunun yanında, gıda, giyim, yakacak ve barınma gibi temel ihtiyaçlarını yeterli düzeyde karşılayamayan yoksul hanelerin harcamalarının kamu tarafından aile yardımları ile karşılanması bütçede sosyal hizmetlere yönelik harcama kalemlerine daha fazla ödenek ayrılmasına neden olmaktadır. Ayrıca, emeklilik ve işsizlik yardımları gibi yoksul kesime sosyal güvence sağlayan yardımların kamu tarafından karşılanması sosyal harcamaların bütçe içerisindeki payını artırmaktadır. Böylece, yoksulluk probleminin çözümüne yönelik araştırmaların önemi artmaktadır.

Yoksulluk oranı yıllar itibari ile değişkenlik göstermektedir. Ailede çalışan bireyin olmaması veya ailede çalışan bireylerin gelir düzeylerinin yoksulluk sınırı üzerinde olmasına rağmen, aile içinde bakmakla mükellef olunan kişi sayısının yüksek olması, ailelerin yoksulluk sınırının altında kalmasına neden olmaktadır. Bu durum, son yıllarda yoksulluk oranında artışa neden olmaktadır. Artan yoksulluk, gıda, giyim, yakacak ve barınma gibi temel ihtiyaçların yeterli düzeyde karşılanamamasına ve böylece sağlık sorunlarının ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bunun yanında, üreticilerin sağlıksız bireylere kıyasla daha çok sağlıklı bireyleri istihdam etmesi, sağlığını kaybeden yoksul bireylerin iş gücü piyasasına katılmasını engellemektedir. Ayrıca, yoksul kesimin genellikle kayıt dışı istihdam edilmesi, bu kesimin sosyal güvenlik sistemine dahil olmamasına, böylece emeklilik ve sağlık hizmetleri gibi imkanlardan mahrum kalmasına neden olmaktadır. Tüm bu nedenler, yoksul kesimde, temel ihtiyaçlarını karşılayamayan, sağlıksız, işsiz ve sosyal güvenceden yoksun birey sayısının artmasına sebep olmakta ve aile, sağlık, emeklilik ve işsizlik yardımlarına ihtiyaç doğmaktadır. Dolayısıyla, yoksullar için kamu tarafından karşılanan sosyal harcamanın yükü artmaktadır.

Sosyal koruma harcamalarının toplam kamu harcamaları içindeki payının artması bu harcamaların etkilerine yönelik soruları gündeme getirmektedir. Bu sorulara doğru yanıt verebilmek için bu çalışma farklı sosyal koruma yardımlarının yoksulluk üzerindeki etkisini ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Araştırmada Türkiye ve AB ülkelerinde devlet tarafından yapılan farklı türlerdeki sosyal koruma yardımlarının yoksulluk üzerindeki etkisi incelenmektedir. Türkiye ve 27 AB ülkesinde 2007 ve 2018 yılları arasında yapılan aile, sağlık, emeklilik ve işsizlik yardımlarının bu ülkelerdeki medyan gelirin %50 ve %70'i dikkate alınarak belirlenen yoksulluk sınırına göre hesaplanan yoksulluk oranına etkisi Driscoll-Kraay tahmincisi kullanılarak incelenmektedir.

Literatürdeki çalışmalar, sosyal harcamaların yoksulluk üzerine etkisini bir bütün olarak incelemektedir. Bu çalışmada ise sosyal harcamaların yoksulluk üzerindeki etkisi, her bir harcama kalemi (aile, sağlık, emeklilik ve işsizlik) için ayrı ayrı incelenerek ve daha güncel bir zaman periyodu ele alınarak literatüre katkı sağlanmaktadır.

Çalışmanın birinci bölümünde literatür taraması, ikinci bölümünde veri setinin ve metodolojinin tanımlanması, son bölümünde ise sonuç yer almaktadır.

2. Literatür

Sosyal harcamaların yoksulluk üzerindeki etkisini inceleyen birçok çalışma bulunmaktadır. Bu bağlamda, Kenworthy (1999: 1135) 15 gelişmiş ülke üzerinde yaptığı çalışmada sosyal harcamalar arttıkça yoksulluğun azaldığı sonucuna varmaktadır. Behrendt (2000: 27) ise Almanya, İsveç ve İngiltere'yi içeren karşılaştırmalı çalışmada, sosyal harcamalar içerisinde yer alan asgari gelir programlarının yoksulluğu azalttığını ifade etmektedir. Bowen (2007: 157), Karayip ülkelerinde uygulanan sosyal politikalar kapsamında yoksulluğun azaltılması için beşerî sermayenin geliştirilmesi gerektiğini, bu nedenle yoksul kesimin eğitim ve sağlık harcamalarının kamu tarafından karşılanması gerektiğini savunmaktadır. Caminada ve Goudswaard (2009: 38), AB-15 üyesi ülkeler ile AB-25 ülkelerini ele aldıkları çalışmalarında sosyal harcamalar ile yoksulluk oranı arasında negatif yönlü bir ilişki bulmaktadır. Ayrıca sosyal harcamaların yoksulluk oranı üzerindeki etkinliğinin AB-15 dışı ülkelere daha güçlü olduğunu vurgulamaktadır. Jaramillo (2014: 409) çalışmada aynı ve nakdi sosyal yardımların özellikle kırsal

kesimde yoksulluğu azaltıcı etkisinin daha yüksek olduğu sonucuna varmaktadır. Lustig vd. (2014: 299), Latin Amerika ülkelerini inceledikleri çalışmalarında, dolaysız vergilerin ve nakdi sosyal transferlerin yoksulluğu azaltıcı yönde etkiye sahip olduklarını belirtmektedir. Llerena Pinto vd. (2015), Ekvador'da hanehalkı anket verilerini kullanarak yaptıkları çalışmada, doğrudan sosyal transferler ile eğitim ve sağlık harcamalarından oluşan sosyal harcamaların yükselmesi ile yoksulluğun azaldığı sonucuna ulaşmaktadır. Erkal vd. (2015: 66)'nin 1998-2010 yılları arasında Doğu Avrupa ve Latin Amerika'dan seçilmiş 11 ülke üzerinde panel veri analiz yöntemi ile yapılan çalışmasında sosyal harcamalar içerisinde yer alan kamu sağlık harcamalarının yoksulluğu azalttığı, fakat özel sağlık harcamalarının yoksulluğu yükselttiği sonucuna ulaşılmaktadır. Buna karşın, Beneke vd. (2017: 21), El Salvador'da yaptıkları çalışmada yoksullara yönelik yapılan doğrudan transferlere ayrılan bütçenin küçük olması nedeniyle sosyal harcamaların yoksulluk üzerindeki etkisinin sınırlı olduğunu ifade etmektedir.

Türkiye için ise, Sarısoy ve Koç (2010) kamu sosyal transferlerinin yoksulluk üzerindeki etkisinin kırsal kesimde önemsiz olduğunu, ancak söz konusu transferlerin kentlerde yoksulluğu azaltıcı yönde etkisinin olduğunu belirtmektedir. Benzer şekilde, Çelikay ve Gümüş (2017: 627) 2004 ve 2011 yıllarını kapsayan dönemde bölgelerarası verileri kullanarak yaptıkları çalışmalarında, sosyal güvenlik, eğitim ve sağlık harcamalarından oluşan sosyal harcamaların yoksulluk üzerinde kısa dönemde azaltıcı yönde uzun dönemde ise artırıcı yönde etkisini bulmaktadır. Bu sonucu "sosyal harcama tuzağı" olarak tanımlamaktadırlar. Aynı şekilde, Arpacıoğlu ve Özdemir (2019: 976) yaptıkları ampirik çalışmada sosyal yardımlar ile yoksulluk oranı arasında negatif yönlü bir ilişki bulmaktadırlar.

2.1. Veri Seti ve Metodoloji

Bu çalışma, 2007 ve 2018 yılları arasında 27 AB ülkesi ve Türkiye'ye ait sosyal koruma yardımları olan aile, sağlık, emeklilik ve işsizlik yardımlarının bu ülkelerdeki medyan %50 ve %70 yoksulluk oranlarına etkisini Driscoll-Kraay (1998) tahmincisi kullanarak incelemektedir. Bu bağlamda, 2007 ile 2018 yılları arasındaki dönemde 27 AB ülkesi ve Türkiye'ye ait aile, sağlık, emeklilik ve işsizlik yardımları verileri ve yoksulluk oranı verileri Eurostat veri tabanından elde edilmiştir (<https://ec.europa.eu/eurostat/data>). Çalışmada yer alan ülkeler aşağıdaki Tablo 1'de gösterilmektedir.

Tablo 1: Ülkeler

No	Ülke	No	Ülke	No	Ülke
1	Danimarka	11	Hollanda	21	Malta
2	Almanya	12	İrlanda	22	Polonya
3	Avusturya	13	İspanya	23	Portekiz
4	Birleşik Krallık	14	İsveç	24	Romanya
5	Bulgaristan	15	İtalya	25	Slovakya
6	Çekya	16	Kıbrıs	26	Slovenya
7	Estonya	17	Letonya	27	Türkiye
8	Finlandiya	18	Litvanya	28	Yunanistan
9	Fransa	19	Lüksemburg		
10	Hırvatistan	20	Macaristan		

Tablo 1'de yer alan ülkeler için bu çalışmanın değişkenleri arasındaki ilişki aşağıdaki gibi ifade edilmektedir:

$$y50_{it} = \alpha_{it} + \beta_1 aile_{it} + \beta_2 sag_{it} + \beta_3 yde_{it} + \beta_4 is_{it} + \varepsilon_{it} \quad (1)$$

$$y70_{it} = \alpha_{it} + \beta_1 aile_{it} + \beta_2 sag_{it} + \beta_3 yde_{it} + \beta_4 is_{it} + \varepsilon_{it} \quad (2)$$

Burada i: 1, 2...28 ve t: 2007, 2008...2018

Bu modelde yer alan i alt indisi ülkeleri, t alt indisi ise yılları ifade etmektedir. α_{it} sabit parametreleri, β_i bağımsız değişkenlerin bağımlı değişken üzerindeki etkisini ve ε_{it} hata terimini göstermektedir.

Bunun yanında, model 1 ve 2'de bağımlı değişken olarak gösterilen y50 ve y70 ifadeleri; geliri, nüfusun kullanılabilir ortalama gelirinin %50'si ve %70'i altında kalanların nüfusa oranını ifade etmektedir. Ayrıca, model 1 ve 2'de yer alan bağımlı ve bağımsız değişkenlerin tanımları Tablo 2'de gösterilmektedir.

Tablo 2: Değişkenlerin Tanımlanması

Değişken	Tanım	Kaynak
<i>y50</i>	Medyan 50'ye göre yoksulluk oranı	EUROSTAT
<i>y70</i>	Medyan 70'e göre yoksulluk oranı	EUROSTAT
<i>aile</i>	Aile yardımlarının GSYH'ya oranı	EUROSTAT
<i>sag</i>	Sağlık yardımlarının GSYH'ya oranı	EUROSTAT
<i>yde</i>	Emekli (yaşlılık, dul/yetim ve engelli) yardımlarının GSYH'ya oranı	EUROSTAT
<i>is</i>	İşsizlik yardımlarının GSYH'ya oranı	EUROSTAT

Kaynak: <https://ec.europa.eu/eurostat/data>

2.2. Varsayımlar

Çalışmada Türkiye ve AB-27 ülkelerine odaklanılması nedeniyle panel veri teknikleri arasında sabit etkiler modeli tercih edilmektedir. Bu bağlamda ilk olarak birim ve/veya zaman etki testi için Baltagi (2005)'nin F testi uygulanmıştır. Daha sonra, yatay kesit bağımlılığı için Pesaran (2004) CD test, otokorelasyon için Wooldridge (2002) ve sabit varyans için Greene (2000) Düzeltilmiş Wald Testi kullanılarak yatay kesit bağımlılığı, otokorelasyon ve sabit varyans varsayımları sınanmaktadır. Son olarak, Driscoll-Kraay (1998) tahmincisi kullanılarak aile, sağlık, emeklilik ve işsizlik yardımlarının bu ülkelerdeki medyan %50 ve %70 yoksulluk oranlarına etkisi analiz edilmektedir.

2.2.1. Birim ve Zaman Etki Testleri

Analize araştırma kapsamında ele alınan ekonometrik modellerdeki birim ve zaman etkilerinin olup olmadığının test edilmesiyle başlanmaktadır. Bu amaçla, birim ve zaman etkilerinin tespiti için F testi (Baltagi, 2005) kullanılmakta ve model 1 ve model 2 için elde edilen sonuçlar aşağıdaki Tablo 3'te gösterilmektedir.

Tablo 3: F Testi Sonuçları

Model	F Testi	
	F(38, 293)	Sig.
Model 1	70.58***	0.000
Model 2	76.52***	0.000

***(%0,1) anlamlılık düzeyinde H_0 hipotezinin reddedildiğini ifade eder, F: F test istatistiği.

F test istatistiği bulgularına göre Model 1 için bağımlı değişkenin *y50* olduğu ve birim ve/veya zaman etkisinin sıfır olduğu yönündeki sıfır hipotezi %0,1 anlamlılık düzeyinde reddedilmektedir. Benzer şekilde, Model 2 için bağımlı değişkenin *y70* olduğu ve birim ve/veya zaman etkisinin sıfır olduğu yönündeki sıfır hipotezi %0,1 anlamlılık düzeyinde reddedilmektedir. Başka bir ifadeyle, F test istatistiği bulgularına göre araştırma kapsamında çözümlenmek istenen iki model için de birim ve/veya zaman etkisi olduğu görülmektedir.

2.2.2. Yatay Kesit Bağımlılık Testi

Birimler arası korelasyon bir başka ifade ile yatay kesit bağımlılık testi için panel veri modelinde $N>T$ olması nedeniyle Pesaran (2004) CD testi tercih edilmektedir. Çünkü, panel modellerde yatay kesit bağımlılık testi için modelde $T>N$ olması durumunda Breusch Pagan LM (1980) testinin uygun olduğu, aksine $N>T$ olması durumunda ise Pesaran CD testinin Breusch Pagan LM testine göre daha iyi sonuç verdiği kabul edilmektedir (Tatoğlu, 2018: 240-242). Pesaran CD test sonuçları aşağıdaki Tablo 4'te sunulmaktadır.

Tablo 4: Pesaran CD Test Sonuçları

Model	Pesaran CD Test	
	$\chi^2(336)$	Sig.
Model 1	2.561**	0.010
Model 2	2.403**	0.016

**(%5) anlamlılık düzeyinde H_0 hipotezinin reddedildiğini ifade eder, χ^2 :Ki-Kare test istatistiği, (parantez içi test serbestlik derecesini içerir)

Tablo 4'te Pesaran CD testi sonuçlarına göre yatay kesit bağımlılığın olmadığını iddia eden H_0 hipotezinin model 1 ve model 2 için %5 anlamlılık düzeyinde reddedildiği ve yatay kesit bağımlılığının olduğu kabul edilmektedir. Başka bir ifade ile modellerde birimlere ait hata terimleri arasında korelasyon bulunmaktadır.

2.2.3. Otokorelasyon ve Değişen Varyans Testi

Çalışmada, otokorelasyonu test etmek için Wooldridge (2002) ve Drukker (2003) tarafından geliştirilen otokorelasyon testi uygulanmaktadır. Bu test ile otokorelasyon yoktur sıfır hipotezi test edilmektedir. Bununla birlikte, değişen varyansı test etmek için ise Greene (2000) Düzeltilmiş Wald Testi kullanılmaktadır. Bu bağlamda, otokorelasyon ve değişen varyans test sonuçları Tablo 5'teki gibidir.

Tablo 5: Otokorelasyon ve Değişen Varyans Test Sonuçları

	Otokorelasyon Testi		Değişen Varyans Testi	
	F (1, 27)	p	$\chi^2(28)$	p
Model 1	27.002***	0.000	1311.85***	0.000
Model 2	25.268***	0.000	778.92***	0.000

***(%0,1) anlamlılık düzeyinde H_0 hipotezinin reddedildiğini ifade eder, F: F test istatistiği, χ^2 : Ki-Kare test istatistiği.

Tablo 5'te tüm modeller için otokorelasyonun sıfır olduğu yönündeki temel hipotezlerin %0,1 anlamlılık düzeyinde reddedildiği görülmektedir. Daha açık bir ifade ile Wooldridge (2002) ve Drukker (2003) tarafından geliştirilen test bulgularına göre otokorelasyon sıfırdan farklıdır. Bu durumda tüm modeller için otokorelasyona karşı dirençli standart hataların kullanılması ile tahmin edilen parametrelerde etkinliğin sağlanması mümkün olacaktır.

Tablo 5'te ayrıca tüm modeller için elde edilen Greene (2000) değişen varyans test sonuçları sabit varyans hipotezini %0,1 anlamlılık düzeyinde reddetmektedir. Bu durum, model 1 ve model 2'de değişen varyans sorununa işaret etmektedir.

2.3. Model Tahminleri

Yapılan analizin sonucuna göre, modellerde birim ve/veya zaman etkisi olduğu görülmektedir. Bu nedenle tahmin yapılırken bu etkiler de dikkate alınmaktadır. Bununla birlikte, yatay kesit bağımlılığı, otokorelasyon ve değişen varyans testi sonuçları, modelde yatay kesit bağımlılığı, otokorelasyon ve değişen varyansın olduğunu göstermektedir. Bu nedenle modeller tahmin edilirken, yatay kesit bağımlılığı, otokorelasyon ve değişen varyans sorunları olması durumunda etkin bir tahminci olan Driscoll-Kraay (1998) tahmincisi kullanılmaktadır. Model 1 için Driscoll-Kraay (1998) ile elde edilen tahmin sonuçları Tablo 6'da gösterilmektedir.

Tablo 6: Model 1 için Driscoll-Kraay Sonuçları (y50)

Değişken	β	Drisc/ Kraay S.Hd	t	Sig.> t	%95 Alt G.S	%95 Üst G.S
<i>ail</i>	-1.427	0.098	-14.48***	0.000	-1.645	-1.210
<i>sag</i>	-0.930	0.094	-9.89***	0.000	-1.137	-0.723
<i>yde</i>	0.143	0.021	6.58***	0.000	0.095	0.191
<i>is</i>	-0.0341	0.328	-0.10	0.919	-0.758	0.689
Sabit Terim	16.925	0.513	32.95***	0.000	15.794	18.055
Gözlem Sayısı		N=28		T=12	N X T=336	
F Testi		F(4, 11)=372.43***		Sig.=0.000		
R ² =0.36						

*** %0,1 anlamlılık düzeyinde istatistiksel anlamlılık düzeyini göstermektedir.

F testine göre model %0,1 anlamlılık düzeyinde anlamlı bir modeldir. Model determinasyon katsayılarına göre ise bağımsız değişkenin bağımlı değişkendeki değişimleri yaklaşık olarak %36 oranında açıklayabilmektedir.

Açıklayıcı değişken *aile* için tahmin edilen parametre %0,1 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı ve negatiftir. Ele alınan dönem boyunca panel veri setindeki ülkelerde *aile* yardımlarının GSYH'ya oranındaki artışların %50 medyan gelire göre hesaplanan yoksulluk oranında azalışa, azalışların ise artışa sebep olduğu görülmektedir.

Açıklayıcı değişken *sag* için tahmin edilen parametre %0,1 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı ve negatiftir. Ele alınan dönem boyunca panel veri setindeki ülkelerde sağlık yardımlarının GSYH'ya oranındaki artışların %50 medyan gelire göre hesaplanan yoksulluk oranında azalışa, azalışların ise artışa sebep olduğu görülmektedir.

Açıklayıcı değişken *yde* için tahmin edilen parametre %0,1 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitifdir. Ele alınan dönem boyunca panel veri setindeki ülkelerde emekli yardımlarının GSYH'ya oranındaki artışların %50 medyan gelire göre hesaplanan yoksulluk oranında artışa sebep olduğu görülmektedir.

Açıklayıcı değişken *is* için tahmin edilen parametre istatistiksel olarak anlamlı değildir. Ele alınan dönem boyunca panel veri setindeki ülkelerde işsizlik yardımlarının GSYH'ye oranındaki artış ya da azalışların %50 medyan gelire göre hesaplanan yoksulluk oranı üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin olmadığı görülmektedir.

Model 2 için Driscoll-Kraay dirençli standart hatalar ile gerçekleştirilen model tahmin bulguları Tablo 7'deki gibidir.

Tablo 7: Model 2 için Driscoll-Kraay Sonuçları (y70)

Değişken	β	Drisc/ Kraay S.H ^d	t	Sig.> t	%95 Alt G.S	%95 Üst G.S
<i>aile</i>	-1.289	0.099	-13.02***	0.000	-1.507	-1.071
<i>sag</i>	-0.984	0.094	-10.45***	0.000	-1.192	-0.777
<i>yde</i>	0.049	0.021	2.26**	0.045	0.001	0.079
<i>is</i>	0.656	0.249	2.63**	0.023	0.107	1.205
Sabit Terim	31.687	0.387	81.83***	0.000	30.835	32.540
Tanısal İstatistikler						
Gözlem Sayısı	N=28		T=12		N X T=336	
F Testi	F(4, 11)=1529.29***		Sig.=0.000			
Determinasyon	R ² =0.31					

(%5) anlamlılık düzeyinde istatistiksel anlamlılığı *(%0,1) anlamlılık düzeyinde istatistiksel anlamlılığı simgeler, %95 Alt G.S: %95 Güven aralığı alt sınırı, %95 Üst G.S: %95 Güven aralığı üst sınırı, d üst imi dirençli standart hataları ifade eder, maksimum gecikme uzunluğu 4'tür.

F testine göre model %0,1 anlamlılık düzeyinde anlamlı bir modeldir. Model determinasyon katsayılarına göre ise bağımsız değişkenin bağımlı değişkendeki değişimleri yaklaşık olarak %31 oranında açıklayabilmektedir.

Açıklayıcı değişken *aile* için tahmin edilen parametre %0,1 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı ve negatiftir. Ele alınan dönem boyunca panel veri setindeki ülkelerde *aile* yardımlarının GSYH'ye oranındaki artışların yoksulluk oranı medyan 70'te azalışa, azalışların ise artışa sebep olduğu söylenebilir.

Açıklayıcı değişken *sag* için tahmin edilen parametre %0,1 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Ele alınan dönem boyunca panel veri setindeki ülkelerde sağlık yardımlarının GSYH'ye oranındaki artışların yoksulluk oranı medyan 70'te azalışa, azalışların ise artışa sebep olduğu söylenebilir.

Açıklayıcı değişken *yde* için tahmin edilen parametre %5 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Ele alınan dönem boyunca panel veri setindeki ülkelerde emekli yardımlarının GSYH'ye oranındaki artışların yoksulluk oranı medyan 70'te artışa sebep olduğu söylenebilir.

Açıklayıcı değişken *is* için tahmin edilen parametre %5 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Ele alınan dönem boyunca panel veri setindeki ülkelerde işsizlik yardımlarının GSYH'ye oranındaki artışların yoksulluk oranı medyan 70'te artışa sebep olduğu söylenebilir.

3. Sonuç

Ampirik çalışmada, Türkiye ve AB ülkelerinde yapılan sosyal koruma yardımlarının yoksulluk oranları üzerine etkisinin yönü ve harcama türlerinden hangisinin yoksulluk üzerinde daha etkin olduğu tespit edilmeye çalışılmaktadır. Çalışmada kurulan model 1 ve model 2'de aile ve sağlık yardımlarının medyan %50 ve medyan %70'e göre yoksulluk oranını azaltıcı yönde etkisi olması, sosyal koruma programlarının yoksul kesimin faydalanacağı şekilde yönetildiğine işaret etmektedir. Ayrıca, sosyal koruma yardımlarının medyan %50'nin yanında medyan %70'e göre belirlenen yoksulluk oranında da azalışa olanak tanınması, yoksul kesimde yer alan hanelere neredeyse nüfusun kullanılabilir ortalama gelirine yakın bir gelir desteği sağlandığı anlamına gelmektedir.

Sosyal koruma yardımları içerisinde ise özellikle aile ve sağlık yardımlarının yoksulluk oranları üzerinde azaltıcı yönde etkili olduğu ve bu yardım türlerine bütçeden daha fazla pay ayrılmasının yoksulluk ile mücadelede diğer yardım türlerine göre daha etkin olacağı söylenebilir. Kurulan iki modelde de (model 1 ve 2) yoksulluk oranları (medyan %50 ve %70) üzerinde en fazla azaltıcı etkiye sahip olan sosyal koruma yardım türü aile yardımlarıdır. Bu açıdan hükümetlerin yoksullukla mücadele programlarında aile yardımlarına bütçeden daha fazla ödenek ayırmalarının hedeflenen amaca ulaşmada faydalı olacağı söylenebilir.

Ayrıca, kurulan iki modelde de (model 1 ve 2) yoksulluk oranları (medyan %50 ve %70) üzerinde emeklilik yardımlarının etkisinin yükseltici yönde olduğu tespit edilmiştir. İnsanlara garanti bir gelir sunulması durumunda çalışmamayı tercih etmeleri gelirlerinin düşmesine ve yoksulluk sınırı altında bir gelir elde etmelerine neden olmaktadır. Böylece emeklilik ödemeleri arttıkça yoksulluk oranları yükselmektedir. Çelikay ve Gümüş (2017: 627) tarafından "Sosyal harcama tuzağı" olarak adlandırılan bu duruma göre insanlar yaşamak için çalışmak yerine sosyal harcama programlarına bağımlı hale gelmektedir. Emeklilik maaşları yoksulluk sınırı üzerinde olmadığı sürece sosyal koruma yardımlarından biri olan emeklilik yardımlarının yoksulluk oranlarını artırıcı yönde etki ortaya çıkaracağı söylenebilir.

İşsizlik yardımlarının medyan %50 ye göre yoksulluk üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi olmasa da katsayısı negatif işaretlidir. Başka bir ifadeyle yoksulluğu azaltıcı yönde bir işarete sahiptir. Ancak medyan %50'ye göre daha yüksek bir yoksulluk sınırını temsil eden medyan %70 yoksulluk oranında işsizlik yardımlarının yoksulluk oranını artırdığı görülmektedir. İşsizlik yardımlarının medyan %50'ye göre düşük bir gelir desteği sağladığı, medyan %70 yoksulluk oranına göre işsizlik yardımlarının hanelerin gelirini yoksulluk sınırının üstüne çıkarmadığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle işsizlik yardımlarının/GSYH içerisindeki payındaki artışın yardım miktarındaki artış yerine işsiz sayısındaki artıştan kaynaklandığı söylenebilir.

Kaynaklar

- Arpacioğlu Özdemir, Ö. (2019), Bir Sosyal Koruma Bileşeni Olan Sosyal Yardımların Yoksulluk Üzerinde Etkisi: Ampirik Bir Uygulama. *Journal of International Social Research*, 12(63), s. 968-978.
- Baltagi, B. H. (2005), *Econometric Analysis of Panel Data*. San Francisco: Johan Wiley & Sons, Ltd.
- Beneke, M., Lustig, N., and Oliva, J. A. (2017), The Impact of Taxes and Social Spending on Inequality and Poverty in El Salvador. *Commitment to Equity Handbook. A Guide to Estimating the Impact of Fiscal Policy on Inequality and Poverty*. Brookings Institution Press and CEQ Institute (2016). Center for Global Development Working Paper, (447).
- Behrendt, C. (2000), *Holes in The Safety Net? Social Security and The Alleviation of Poverty in A Comparative Perspective*. Transaction Publisher, New Brunswick.

- Bowen, G. A. (2007), The Challenges of Poverty And Social Welfare in The Caribbean. *International Journal of Social Welfare*, 16(2), s.150-158.
- Breusch, T., and A.Pagan. (1980), The Lagrange Multiplier Test and Its Applications to Model Specification in Econometrics. *Review of Economic Studies*, s.239-253.
- Caminada, K., and Goudswaard, K. (2009), Effectiveness of Poverty Reduction in The EU: A Descriptive Analysis. *Poverty & Public Policy*, 1(2), s.1-49.
- Çelikay, F., ve Gümüş, E. (2017), The Effect of Social Spending on Reducing Poverty. *International Journal of Social Economics*. 44(5), s. 620-632.
- Drukker, D. M. (2003), Testing for Serial Correlation in Linear Panel-Data Models. *The Stata Journal*, 3(2), s.168-177.
- Driscoll, J. C., and Kraay, A. C. (1998), Consistent Covariance Matrix Estimation with Spatially Dependent Panel Data. *Review of Economics and Statistics*, 80(4), s.549-560.
- Erkal, G., Akıncı, M., ve Yılmaz, Ö. (2015), Yoksulluk, Gelir Eşitsizliği ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Seçilmiş Doğu Avrupa ve Latin Amerika Ülkeleri İçin Ampirik Bir Analiz. *TISK Academy/TISK Akademi*, 10(19), s. 66-87.
- Eurostat Database, Social Protection Benefits, Tables by Functions, Aggregated Benefits and Grouped Schemes-in % of the GDP [spr_exp_gdp], http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=spr_exp_gdp&lang=en (Erişim Tarihi: 01.10.2021).
- Eurostat Database, <https://ec.europa.eu/eurostat/data> (Erişim Tarihi: 01.10.2021).
- Greene, W. (2000), *Econometric Analysis*. New York:Prentice-Hall.
- Jaramillo, M. (2014), The Incidence of Social Spending and Taxes in Peru. *Public Finance Review*, 42(3), s.391-412.
- Kenworthy, L. (1999), Do Social-Welfare Policies Reduce Poverty? A Cross-National Assessment. *Social Forces*, 77(3), s.1119-1139.
- Llerena Pinto, F., Llerena Pinto, M. C., and Llerena Pinto, M. A. (2015), *Social Spending, Taxes and Income Redistribution in Ecuador* (No. 28). Tulane University, Department of Economics.
- Lustig, N., Pessino, C., and Scott, J. (2014), The Impact of Taxes and Social Spending on Inequality and Poverty in Argentina, Bolivia, Brazil, Mexico, Peru, and Uruguay: Introduction to the special issue. *Public Finance Review*, 42(3), s.287-303.
- Pesaran, H. M. (2004), *General Diagnostic Tests for Cross-Sectional Dependence in Panels*. University of Cambridge, Cambridge Working Papers in Economics.
- Sarısoy, İ., ve Koç, S. (2010), Türkiye’de Kamu Sosyal Transfer Harcamalarının Yoksulluğu Azaltmadaki Etkilerinin Ekonometrik Analizi. *Maliye Dergisi*, 158, s.326-348.
- Yerdelen Tatoğlu, F. (2018), *Panel Zaman Serileri Analizi Stata Uygulamalı*. İstanbul: Beta basım, 2. Baskı.
- Wooldridge, J. M. (2002), *Econometric Analysis of Cross Section and Panel Data*. Cambridge, MA: MIT Press.